

2014 február Esszé

Markó Béla: Az önzetlen hatalomról

A XX. század meghatározó politikusának, Winston Churchillnek az életrajzát lapozgattam a mi nap, és mint akárhányszor, amikor az egykori brit miniszterelnök szóba kerül, ismét fölvettem magamnak a kérdést: vajon hányan tudják, hogy annak idején irodalmi Nobel-díjat kapott? Ennél is érdekesebb, amit életrajzírója, Christian Graf von Krochow többször is megemlíti, hogy egy idő után a politikusnak akkor sem voltak egzisztenciális gondjai, amikor éppen háttérbe szorult a politikában, vagy netán elbukott a választásokon, hiszen világszerte népszerű történelmi, családtörténelmi vagy éppen életrajzi munkáinak jogdíjából kényelmesen megélhetett.

De egyébként sem kell Nyugat-Európa felé tekintenünk, ha éppen kultúra és hatalom viszonyán töprengünk, vagyis azon, hogy irtózik-e a hatalom a kultúrától, illetve a kultúra a hatalomtól. Elégséges, ha magunkról beszélünk, arról a szimbiózisról, amely már Petőfi Sándort is jellemezte, aki ugyan egyetlenegyszer szeretett volna képviselő lenni, és akkor is csúfosan kudarcot vallott, de elsősorban mégis tőle származik kultúránk mostanában sokszor kitagadott, sokszor elszégyellt közéletisége. Persze Petőfi Sándor vagy Ady Endre indulataival, társadalomkritikájával azonosítani a kultúrát nagy hiba, de legalább ekkora hiba, vagy bűn is talán, ha az alkotó ember elfordul a közélettől, mert fél a korrumpálódástól. Annál súlyosabb korrumpálódás nincsen ugyanis, mint elfogadni a ránk erőltetett, hazug munkamegosztást, miszerint nem lehet beleszólásunk a politikába, a hatalomgyakorlásba. Jókai Mór megélhetési politikus volt egy időben, és Mikszáth Kálmán is. Az irodalom profitált ebből természetesen, ez köztudott, de bízom abban, hogy a politika is. Ha nem egyéb, hát kulturáltabban rágalmazták egymást az akkori országgyűlési képviselők. Viszont nem arról akarok most beszélni, ne értsenek félre, hogy íróembereknek képviselősködniük kellene. Isten őrizz! De hozzászólni, befolyásolni, vétózni, igen. Arra nagy szükség lenne. Mert korunk legképmutatóbb és legveszélyesebb leleménye, hogy a hatalomgyakorlás a politikusok dolga, ahhoz kívülálló ember ne szóljon hozzá. Gyűlölöm a dilettantizmust én is más szakmákban. Kivéve egyet: a politikát. Százszor inkább szeretnék a politikában dilettáns értelmiségieket látni, mint profi hatalomgyakorlókat. Ennek az egész térségnek, nem csak Magyarországnak vagy Romániának a drámája, hogy sem az ideológiák, sem a pártok, sem más intézmények nem szerves fejlődéssel jutottak oda, ahol most vannak, hanem lexikonszócikkekből és nyugat-európai brosúrákból tájékozódó, gyorstalpalt „szakemberek” hozták őket létre. Sőt nem is létrehozták, hanem kinevezték, még a jobboldalt vagy a baloldalt is. Ilyen körülmények között a magyar értelmiségnek, akár Magyarországon, akár a határokon túl, nem szabadna, nem szabadott volna lemondania az ellenőrzésről, bármennyire is dilettánsnak, bármennyire művészet- vagy esztétikaellenesnek tűnik időnként az ilyesmi. Valamikor a kilencvenes évek elején mi magunk is elfogadtuk, hogy a kultúra a piacgazdaság tárgya, és hogy az államnak minimális feladatai vannak a kultúra eltartásában. Pedig ez nem igaz. Meggyőződésem szerint az államnak igenis maximálisan gondoskodnia kell a magyar kultúra támogatásáról határon innen és határon túl. Azt is mondhatnám, hogy az állam feladatai továbbra is maximálisak, viszont jogai valóban minimálisak a kultúrával szemben, elvárásai pedig egyáltalán ne legyenek. Megvalósítható-e ez? Igen, ha nem keverünk össze bizonyos fogalmakat, és ha tudomásul

vesszük, hogy a kultúrát teremtő vagy működtető értelmiségi lehet baloldali, lehet jobboldali, ez így van rendjén, de attól még nincsen baloldali vagy jobboldali vers, szobor, zenemű. Már amennyiben maradandó versről, szoborról vagy zeneműről van szó. Nem az a legnagyobb baj, hogy táborokra szakadnak a magyar írók, művészek, hanem hogy lassan már az értékek közt sincs átjárás, és ha így haladunk, előbb-utóbb még helyesírási szótárunk is legalább kettő lesz, egy baloldali és egy jobboldali.

Nem folytatom, azt hiszem, ennyiből is kitetszik, hogy véleményem szerint ma kultúra és hatalom viszonya része annak a nagy magyar abszurdnak, amelynek végül is mindannyian kárvallottjai vagyunk. Mi erdélyiek is. Amikor ugyanis a mindenkori hatalom megpróbálja elhitetni az értelmiséggel, hogy ne szóljon bele a „nagyok” dolgába, akkor tulajdonképpen szabad kezet akar magának. Szabad kezet, de mihez is? Például ahhoz, hogy Nyíró József hamvait ide-oda hordozva, diplomatafényében, csomagtartóban, ki tudja, miben, maguk a politikusok alakítsák az irodalmi értékrendet, mi több, ők maguk meg is írják, el is játsszák ezt a XXI. század eleji tragikomédiát, immár szerzőként is, az elbizonytalanodott közízlést kihasználva, azt tovább rontva. Ugyanígy kaphatott erőre a Wass Albert-kultusz, eladdig, hogy lassan nem múlik el iskolai ünnepe vagy valamilyen megemlékezés anélkül, hogy „a víz szalad, a kő marad”. Amely idézetrel többek közt az is a baj, hogy ezt hallva a lelkes közönség a „román” vízre és a „magyar” kőre gondol, de ha így haladunk, bizony éppen az ellenkezője fog történni velünk. Ha már kultuszra van szükségünk – időnként van! –, akkor legyen Kós Károly vagy akár Dsida-, Áprily-, Jékely-, Tamási-kultuszunk Erdélyben. Egyébként a hogyan tovább kérdése látszólag egyszerű: ahogy utakat sem a következő választások megnyeréséért kellene építenie egy kormánynak, és munkahelyeket sem ezért kellene teremtenie, hát a kultúrát is úgymond „önzetlenül” kellene támogatnia. Íme, feltaláltam én is a fából vaskarikát: az „önzetlen hatalmat”. Ki-ki döntse el, hogy elképzelhető-e ez napjainkban...

Kapcsolódó írások:

1. **Markó Béla: Hamu** Rosszul volt eltemetve, hát most újratemetjük, s előre hull a...
2. **Markó Béla: Second hand** Hol volt, hol nem volt ez az ország, mindig a...
3. **Markó Béla: Műkönny; Téli zsoltár** Szemünk szárazra sírtuk, de hátha lesz műkönnyünk, fontos, hogy ezután...
4. **Takács Ferenc: A tartós titok (Markó Béla: Festékfoltok az éjszakán. Pécs, 2012, Jelenkor Kiadó.)** Ha jól számolom, a Festékfoltok az éjszakán című gyűjtemény Markó...
5. **Fáy Miklós: Tökön szúrja magát (Pintér Béla: Titkaink. Rendezte Pintér Béla. Pintér Béla Társulata a Szkénében.)** Beültetik az embereket, rengetegen vagyunk, ismerjük egymást, Pintér Bélára járók....

Címkék: [hatalom és kultúra](#), [Markó Béla](#)